Sisäministeriö LAUSUNTO SM2018-00481

PO Uljas Ilmari(SM) 19.11.2018

Viite

Asia
EU/OSA; Hallintovaliokunnan kuuleminen 20.11.2018/ U 95/2018 vp; Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (Eurooppalainen raja- ja merivartiosto)

Euroopan komissio antoi 12.9.2018 asetusehdotuksen Eurooppalaisesta raja- ja merivartiostosta, jolla vahvistettaisiin Euroopan raja- ja merivartioviraston (EuRMVV) toimintakykyä, tehostettaisiin palautustoimintaa ja luotaisiin aiempaa kattavammat edellytykset toimia unionin ulkopuolella kolmansissa maissa.

Yleistä
Euroopan komissio antoi 12.9.2018 ehdotuksen Eurooppalaisesta raja- ja merivartiostosta (COM(2018) 631 final).

Ehdotuksen tavoitteena on tehostaa olemassa olevaa eurooppalaista raja- ja merivartiostoa. Ehdotuksessa esitetään toimia, joilla vahvistettaisiin Euroopan raja- ja merivartioviraston (EuRMVV) toimintakykyä, tehostettaisiin palautustoimintaa ja luotaisiin aiempaa kattavammat edellytykset toimia unionin ulkopuolella kolmansissa maissa. Lisäksi integroitaisiin Euroopan rajavalvontajärjestelmä (Eurosur) osaksi eurooppalaista raja- ja merivartiostoa sekä siirrettäisiin oikeita ja väärennettyjä asiakirjoja sisältävän tietokannan (FADO-järjestelmä) ylläpito EuRMVV:n vastuulle. Ehdotuksen tavoitteet tukevat 28.6.2018 annettuja Eurooppa-neuvoston päätelmiä, joiden mukaan jäsenvaltioiden tulee varmistaa unionin ulkorajojen tehokas valvonta EU:n taloudellisella ja materiaalituella sekä tehostaa palautustoimintaa.

Ehdotuksen mukaan Eurooppalaisen raja- ja merivartioston operatiivisiin tehtäviin voidaan käyttää Rajavartiolaitoksen, Poliisin, Maahanmuuttoviraston ja Tullin henkilöstöä, joka on koulutettu rajavalvontaan ja palautuksiin liittyviin tehtäviin. Ehdotuksen mukainen asetus vaikuttaisi poliisin toimialaan, minkä vuoksi sisäministeriön poliisiosasto kiinnittää huomiota asetuksen ehdotuksiin palautustoiminnan tehostamisesta. Poliisi on ulkomaalaisten palautusasioissa täytäntöönpanoviranomainen ja toimeenpanee päätökset niiden ollessa täytäntöönpanokelpoisia. Poliisi varmistaa, että palautuspäätös on lain mukaan täytäntöönpanokelpoinen ennen sen toimeenpanoa. Lisäksi poliisiosasto kiinnittää huomiota esitykseen siitä, että EuRMVV ottaisi hoitaakseen ja käyttöönsä eurooppalaisen kuvantallennusjärjestelmän FADO-järjestelmän, jonka kansallinen omistaja Suomessa on Poliisihallitus. Tällä hetkellä FADO-järjestelmää ylläpitää Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristön oikeus- ja sisäasioiden pääosastoja teknisestä toteutuksesta ja ylläpidosta vastaa neuvoston pääsihteeristön pääosaston viestintä- ja tietojärjestelmäosasto.

Ehdotuksessa ja neuvotteluissa huomioitavia asioita
Komission antamassa ehdotuksessa EuRMVV:n kolmansien maiden kansalaisten palauttamiseen liittyviä tehtäviä laajennettaisiin ja tehostettaisiin (artikla 49). Ehdotuksen mukaisesti viraston antamaa tukea laajennettaisiin koskemaan myös palautuspäätösten valmistelua, kolmansien maiden kansalaisten tunnistamista ja muita palautuksiin liittyviä toimia, kuten yhteydenpito kolmansiin maihin.

Ehdotuksessa esitetään, että virastolle luotaisiin palautuksiin erikoistuneita asiantuntijatiimejä ja uusina tehtävinään virasto alkaisi seurata jäsenvaltioiden palauttamisen toteuttamiseen liittyviä operatiivisia tarpeita ja tukea palautustoimintaa aiempaa laajemmin, käyttäisi unionin pysyviä joukkoja ulkorajavalvonnan ja palautustoiminnan tukena sekä kehittäisi omia henkilöstö- ja teknisiä resurssejaan (10 artikla). Poliisiosasto tukee ehdotusta viraston mahdollisuudesta antaa teknistä ja operatiivista apua palautuspäätösten täytäntöönpanoon liittyvien toimien toteuttamisessa, sillä palautusjärjestelmän tehokkuuden parantaminen on tavoiteltavaa. Ehdotukseen sisältyvä operatiivisen toimivallan laajentaminen ei tarkoita palautuksiin liittyvän toimivallan siirtämistä ylikansalliselle viranomaiselle ja on siten Suomen tavoitteiden mukainen. Palautustoiminnan ja -viranomaisten lisäämisestä asetuksen soveltamisalaan aiheutuvia vaikutuksia on selvitettävä tarkemmin neuvotteluissa. On tärkeää, että vastuu palautettavien säilöönottoon ja palautusten toimeenpanopäätöksiin liittyvistä toimista kuuluu jatkossakin jäsenvaltioille. Teknistä ja operatiivista apua antavien EurMVV:n henkilöstön tulee noudattaa kansallista, unionin ja kansainvälistä lainsäädäntöä sekä kunnioittaa perusoikeuksia. Jäsenvaltion roolia ja viraston toimia jäsenvaltioissa tapahtuvissa palautusinterventioissa sekä muussa palautuksiin liittyvässä toiminnassa, kuten voimankäytössä, tulee selkeyttää asetustekstissä. Poliisiosasto pitää tärkeänä, että EuRMVV:n operatiiviset toimenpiteet jäsenvaltioissa, kuten palautusinterventiot ja kiireelliset palautusinterventiot, käynnistyvät jäsenvaltion aloitteesta ja yhteistyössä sen kanssa.

Ehdotuksessa virasto kehittäisi viitemallin kansallisesta palauttamisten hallintajärjestelmää varten sekä kehittäisi EU-tason palauttamisen hallintajärjestelmää ja siihen liittyvän tiedonvaihtoinfrastruktuurin, jonka avulla vaihdettaisiin tietoa kansallisten järjestelmien ja keskusjärjestelmän välillä. Poliisiosasto pitää tärkeänä, että päällekkäisyyksiä EU- ja kansallisen tason palautusten hallintajärjestelmien osalta vältetään ja kansalliset viitemallin mukaiset jo olemassa olevat järjestelmät ovat sovitettavissa yhteensopiviksi EU-tason kanssa.

Ehdotuksen käsittelyn yhteydessä tulee selvittää tarkemmin operatiiviseen joukkoon kuuluvien virkamiesten toimivalta- ja vastuukysymykset sekä toimivaltaan liittyvien oikeuksien myöntämisen edellytykset, ja pyrittävä siihen, että sääntely muodostuu kaikilta osin valtiosääntöisesti hyväksyttäväksi.

Ehdotuksen mukaisesti EurMVV toimii ulkorajoilla, ja sen olisi edistettävä rajat ylittävän vakavan rikollisuuden, kuten maahantulijoiden salakuljetuksen, ihmiskaupan ja terrorismin, estämistä ja havaitsemista, kun on tarkoituksenmukaista ja kun se on saanut asiaa koskevia merkityksellisiä tietoja toimiensa avulla. Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirasto *Europol* tukee jäsenvaltioiden toimia ja yhteistyötä kahteen tai useampaan jäsenvaltioon vaikuttavan vakavan rikollisuuden estämisessä ja torjunnassa. Tältä osin tulee välttää kahden viraston päällekkäiset tehtävät.

Europolin, jäsenvaltioiden ja EurMVV:n toimivaltarajat ja tiedonkäsittelyoikeudet tulee kirjata mahdollisimman selkeiksi, jotta yhteistoiminta on ennakoitavaa ja tehokasta, ja tiedonkäsittely tapahtuu hallitusti ja tietosuojaperiaatteiden mukaisesti. Lisäksi ehdotuksessa esitetään, että EurMVV vastaisi henkilöstönsä perus- ja jatkokoulutuksesta. Poliisien osalta on huomioitava Euroopan unionin lainvalvontakoulutusvirasto CEPOL:in rooli ja välttää päällekkäisyydet.

Vuonna 2018 Poliisi osallistuu EurMVV:n koordinoimiin operaatioihin noin 0,4 henkilötyövuoden panoksella. Ehdotuksen resurssivaikutusten jakaantumista kansallisesti poliisille ei kyetä arvioimaan tässä vaiheessa, koska operaatioihin tarvittavista profiileista päätettäisiin EurMVV:n hallintoneuvostossa asetuksen voimaan tultua. Odotettavissa on, että välillisiä kustannuksia aiheutuu mm. pysyvään joukkoon osallistuvan henkilöstön koulutuksesta, henkilöstöhallinnosta ja tilannekuvayhteistyön tiivistämisestä. Poliisiosasto korostaa, että poliisin resurssien tulee olla riittävät kansallisten palautus- ja muiden tehtävien hoitamiseksi, vaikka suomalaisia poliiseja olisi lähetettynä viraston tehtäviin jäsenvaltioille annettavasta avusta kolmansien maiden kansalaisten palauttamisessa.

LIITTEET

Asiasanat

Hoitaa

Tiedoksi